O‘QITUVCHI PEDAGOGIK FAOLIYATIDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Abdulloyev Javohir Abdukamol o’g’li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti **“Pedagogika”** kafedrasi o’qituvchisi

Xotamova Aziza Xotam qizi

Arslonova Marjona Baxodir qizi

Egamberganova Shahzoda Umidbek qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti “**Tiflopedagogika**” ta’lim yo‘nalishi 2-kurs talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada kompyuter texnologiyalarining pedagogik jarayondagi ahamiyati, uning didaktik funksiyalari, turlari va vositalari shuningdek, o‘qituvchining kasbiy mahoratini oshirishdagi roli va istiqbollari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: Kompyuter texnologiyalar, pedagogik jarayon, didaktik funksiyalar, guruhli texnologiyalar, AKT, masofaviy ta’lim, o‘qituvchi mahorati, texnik vositalar.

Abstract: This article discusses the importance of computer technologies in the pedagogical process, their didactic functions, types and tools, as well as their role and prospects in improving teachers’ professional skills.

Keywords: Computer technologies, pedagogical process, didactic functions, group technologies, ICT, distance education, teacher proficiency, technical tools.

KIRISH

Mamlakatimizda so‘nggi yillarda ta’lim sohasida ro‘y berayotgan tub islohatlar ta’lim sifatini oshirishga, yoshlarni bilimli va zukko qilib tarbiyalashga, ularni jamiyatimiz uchun yetuk shaxs sifatida kamol toptirishga xizmat qilmoqda. Bu borada pedadog-o‘qituvchilarning roli juda yuqori bo‘lib, ular yoshlarga bilim berishda zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan samarali foydalanishi, dars jarayonlarini sifatli tashkil etishlari talab qilinmoqda.

ASOSIY QISM

Zamonaviy ta’lim tizimida kompyuter texnologiyalari pedagogik jarayonning ajralmas qismiga aylangan. Ular ta’lim jarayonini axborotlashtirish va kompyuterlashtirish orqali o‘quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtiradi, mustaqil izlanish ko‘nikmalarini shakllantiradi va ta’lim sifatini oshiradi. Pedagogik adabiyotlarda ta’kidlanishicha, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta’lim jarayonini optimal tashkil etish, subyektivizmni cheklash va obyektiv baholashni ta’minlash imkonini beradi. Masalan, kompyuterlar o‘quv

materiallarini sxemalar, rasmlar va jadvallar orqali jonli tarzda taqdim etib, talabalarning obrazli xotirasini kuchaytiradi hamda vaqtni tejaydi. O‘zbekiston ta’lim standartlarida ham kompyuter texnologiyalarini joriy etish “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” talablaridan kelib chiqib, uzluksiz ta’lim tizimini jahon axborot tarmoqlariga ulashning asosiy yo‘li sifatida belgilangan. Bu texnologiyalar ta’limni modernizatsiya qilishda harakatlantiruvchi kuch bo‘lib, axborot inqilobi sharoitida elektron-hisoblash mashinalari va tarmoqlar orqali bilish faoliyatini tashkil etadi. Natijada, o‘quv jarayoni individuallashtiriladi, o‘quvchilarning qiziqishi oshadi va pedagogik jarayonning samaradorligi yuqori darajaga ko‘tariladi.

Kompyuter texnologiyalari pedagogik jarayonda uchta asosiy didaktik funksiyani bajaradi: o‘qitish, tarbiya va rivojlantirish. O‘qitish funksiyasi bilim, malaka va ko‘nikmalarni samarali uzatish, o‘quv materialini modellashtirish va interfaol mashg‘ulotlar orqali chuqur o‘zlashtirishni ta’minlaydi. Masalan, virtual laboratoriyalar va simulyator dasturlari murakkab jarayonlarni xavfsiz va qayta-qayta ko‘rsatish imkonini berad. Tarbiya funksiyasi shaxsning ijtimoiy sifatlarini shakllantirish, axloqiy-immunitetni kuchaytirish va muloqot madaniyatini oshirishda namoyon bo‘ladi. Kompyuter vositalari orqali o‘quvchilar guruhli loyihalarda hamkorlik qilish, axborot xavfsizligi qoidalarini o‘rganish orqali mas’uliyat tuyg‘usini rivojlantiradi. Rivojlantirish funksiyasi esa aqliy faoliyatni faollashtirish, ijodiy tafakkurni rag‘batlantirish va mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. Axborot texnologiyalari talabalarda texnik vositalardan cho‘chishni bartaraf etib, ijodiy izlanishga yo‘naltiradi. Ushbu funksiyalar pedagogik texnologiyalarning umumiy tamoyillariga asoslanib, ta’lim va tarbiyaning birligini ta’minlaydi hamda o‘quv jarayonini interfaol va natijaviy qiladi.

Kompyuter texnologiyalari bir necha turga bo‘linadi: umumiy (umumpedagogik), xususiy-metodik va lokal (modulli). Amaliy vositalari esa quyidagilardan iborat:

- Texnik vositalar: shaxsiy kompyuterlar, planshetlar, interaktiv doskalar va proyektorlar.
- Dasturiy ta’minot: operatsion tizimlar (Windows, UNIX), multimediya dasturlari (PowerPoint, Google Slides), elektron jadval muharrirlari (MS Excel).
- Interaktiv va masofaviy vositalar: Google Classroom, Moodle, Zoom platformalari, virtual laboratoriyalar (PhET, Crocodile Chemistry).
- Ilg‘or turlar: bulutli xizmatlar, sun’iy intellekt elementlari va animatsion materiallar.

Bu vositalar dars jarayonida yangi materialni taqdim etish, test sinovlarini o‘tkazish va mustaqil ishlar tashkil etishda qo‘llaniladi. Masalan, multimedia vositalari matn, tovush, grafika va videoni birlashtirib, o‘quv jarayonini jonli va qiziqarli qiladi. Masofaviy ta’lim tizimlari esa uzluksiz ta’limni ta’minlab, qishloq hududlardagi o‘quvchilarga teng imkoniyat yaratadi.

Kompyuter texnologiyalari o‘qituvchining pedagogik faoliyatida markaziy rol o‘ynaydi. O‘qituvchi endi faqat bilim beruvchi emas, balki tadqiqotchi, tashkilotchi va maslahatchi sifatida faoliyat yuritadi.Ya’ni o‘qituvchi komyuter texnologiyalari yordamida ilmiy izlanish olib borishi, tajriba o‘tkazishi, darslarni tahlil qilishi mumkin. Kompyuter vositalar o‘quv jarayonini rejalashtirish, boshqarishni osonlashtiradi, misol uchun o‘qituvchi hozirgi kunda dars rejasi, davomat va baholash uchun elektron shakldagi maktab va oliy ta’lim uchun alohida platformalardan foydalanadi. Pedagog yangi texnologiyalarni joriy etish orqali o‘z kasbiy

mahoratini oshiradi: material tayyorlash, dars rejasini loyihalash, o‘quv jarayonini monitoring qilish va talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish. Pedagogik adabiyotlarda ta’kidlanishicha, o‘qituvchining kasbiy salohiyati texnologiyalarni samarali qo‘llashga bog‘liq. Treninglar, seminarlar va o‘z-o‘zini takomillashtirish orqali o‘qituvchilar axborot madaniyatini shakllantiradi.

XULOSA

Kompyuter texnologiyalari o‘qituvchi pedagogik faoliyatini nafaqat texnik jihatdan boyitishga yordam beradi, balki butun ta’lim tizimini raqamli boshqarish uchun asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanadi. Ularning to‘g‘ri va maqsadga muvofiq qo‘llanilishi orqali O‘zbekiston ta’lim tizimining sifati va raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Omonov H.T., Xo‘jayev N.X., Madyarova S.A., Eshchonov E.U. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2009. – B. 5, 10-11, 35.
2. Azizxo‘jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2006. – B. 64-134 (umumiy pedagogik texnologiyalar bo‘limi).
3. Muxlisov S.S., Kuchkarbayev R.U., Xazratov F.X. Ta’limda axborot texnologiyalari: O‘quv qo‘llanma. – Buxoro, 2021. – B. 6-10, 25-59, 120-124.
4. Omonov H.T. va boshq. Ko‘rsatilgan asar. – B. 5, 7-8, 20.